

"Potpuna mobilizacija svih političkih i društvenih snaga za postizanje jednog cilja, usaglašene i sistematske propagandne aktivnosti - sindrom zajedničkog odbrojanja, sađenja mladica, postavljanja spomenika, retorike sudbonosnosti, novih prefiksa i obaveznih prideva, masovnih manifestacija, uglednih ličnosti okruženih ozarenom decom koja mašu zastavicama, štafeta – sve je to *déjà vu*, svega toga smo se već nagledali, sve smo to već čuli i doživeli. Svaki put je bilo neumereno, svaki put sa praznom nadom da se nikada više neće ponoviti" (str. 140).

Nekoliko rečenica koje sam izdvojio iz poslednjeg poglavlja, lucidno nazvanog Euzozam, knjige slovenačkog kulturologa Mitje Velikonje najgrublji su okvir za razumevanje tema koje ovaj autor obrađuje u svojoj studiji "Evroza: kritika novog evrocentrizma". Njegova je želja bila ne da svojom studijom obuhvati javne debate, obećanja političara ili da iznosi svoje stavove, povodom eufrije koja je nastala u Sloveniji prilikom ulaska u Evropsku uniju, već da pokaže kako se konstruisao novi evrocentrizam. Pogotovo je želeo da istraži pojavnost ovog pojma u svakodnevnom životu.

Kao osnovnu građu koju je uzeo za svoju studiju odlučio se za fotografije, simbole, plakate, letke, govore kao i za kako sam kaže "i tako bizarne kuriozitete lilihip sa oznakom €, žvakaća guma Euro, ambalaža za čepiće za uši sa znakom EU, šestokrake krofne sa skraćenicom EU" (str. 27). Razlog za ovakav pristup prikupljanju građe bila je Deridina ideja da se apstraktni pojmovi uvek kriju u čulnoj figuri. Autor je smatrao da je materijalna dimenzija konstruisanja evrocentrizma u Sloveniji jako bitna, jer je uz pomoć tih sitnih svakodnevnih delanja koje su pojedinci ili određene institucije vršili, lakše razumeti i položaj Slovenije uzete u kontekstu cele Evrope. Baš kao što se stvara Evropa u Sloveniji, tako se stvara i nova Evropa sa Slovenijom u sebi, na taj način možemo uvideti dva nivoa koja recipročno deluju jedan na drugi. Sa jedne strane imamo Sloveniju koja je okrenuta ka jednom cilju, a to je integracija u Evropu, a sa druge strane imamo uticaj Slovenije na Evropu,

kao remorkera koji daje novu snagu evrocentrizmu.

Poput pojma hegemonije u Gramšijevom smislu, ideja Evrope dobija podršku od svakog pripadnika slovenačkog društva, ili makar većine, kada se u razmatranje uzme Evropa i ulazaku EU razlike između leve i desne opcije u politici više nema, baš kao ni između "laičke i crkvene javnosti, između stavova institucija, novinara i bezimenih pojedinaca, između javno izraženih mišljenja ličnosti na visokim položajima i usput anketiranih građana" (str. 29). Velikonja u ovaj hegemonistički metadiskurs ubacuje i nešto svoje i neznatno menja njegovo prvobitno značenje, tako da pojmu hegemonije pridodaje jednu novu mogućnost, a to je da ne ujedinjuje razlike, već da se vrši ujedinjenje društva uprkos razlikama.

Ono što upada u oči kada se ovlaš pogleda knjiga je svakako sam njen naziv, autor se poigrao sa rečju Evropa i psihoanalitičkim pojmom neuroza. Ova paralela sa duševnom bolešću se ne pravi slučajno jer je Frojd upravo fiksaciju za neki predmet, u ovom slučaju fiksaciju za ideju Evrope i evropejstva, uzimao kao jednu od osobina kod neurotičnih bolesnika. Dok sa druge strane neurozu po Frojdu karakteriše i stvaranje sveta fantazije u koji bolesnik beži jer ne može da zadovolji svoje potrebe. U skladu s tim je konstruisanje ove nove Evrope koje Velikonja opisuje u svom radu.

Autor ovu novu Evropu koja je u fazi stvaranja vidi kao fantastično tle za svakoga, ona je po njemu sposobna da apsorbira svaku vrstu različitosti, svako je moće tumačiti na svoj način ili pronaći se u njenoj istoriji. Takođe ona ima snage i da pruži jednake mogućnosti svakome ko to želi. "Evropa prilikom ulazanja novih članica u ovu političku zajednicu usisava mnoge napetosti, sukobe i protivrečnosti, te kao takva u raznim oblastima postiže stvarne efekte: uspostavlja društvene veze, omogućuje dobar biznis, kontruiše kulturne sadržaje, vrednosti i ciljeve koje traži za novo doba" (str. 33). Ovdje je teško ne primetiti deridijsko gostoprimstvo Evrope, ona se čini kao savršeno bezuslovan domaćin koji je spreman da primi svakoga, ali sa druge strane

ona je ta koja postavlja uslove ko će ući i na koji način u kuću.

Dalji tok izlaganja autor nastavlja sa specifičnim odnosom koji Evropa i Slovenija imaju. Taj odnos ide praktično od jednakosti pa sve do Evropi potčinjene Slovenije. Kada kažem jednakost u ovom odnosu mislim na autorov opis "povratka kući". Slovenija je u tom slučaju kao kakvo dete koje je oduvek pripadalo Evropi, samo je u jednom trenutku zalutalo, ali je ubrzo našlo put i vratilo se kući. Sa druge strane Velikonja primećuje i kompleks niže vrednosti u nekim izjavama koje je istražio.

Naravno kako ništa nije crno-belo pa tako ni ovaj odnos to nije, autor je pronašao još mnoštvo nijansi u ovoj sprezi između EU i Slovenije. Jedna od tih nijansi je svakako i postupanje prema EU kao prema učitelju "Slovenija je diplomirala na evropskim poslovima 13. decembra prošle godine, u predviđenom roku i sa dobrom prosečnom ocenom." (str.47) Autor se zagledao i dublje u ovaj odnos, te je pronašao i duhovnu stranu ovog priključenja Evropskoj uniji, crkveni velikodostojnici su raširenih ruku dočekali EU obogaćujući ovaj metadiskurs sintagmama: Evropa je hrišćanski kontinent, Hristos je nada Evrope kao i Evropa duhovnosti koja se stavlja kao negativ Evrope ekonomije i evra. Autor je za kraj ostavio odnos koji najbolje objašnjava ovo prepletanje – to je ljubavno erotični odnos. U takvoj postavci stvari opet imamo podređen, zavistan odnos Slovenije prema Evropi, Velikonja primećuje stari patrijarhalni motiv muške aktivnosti i ženske pasivnosti.

Motiv patrijarhalnosti nije specifičan samo za muško-ženske odnose, autor ga pronalazi u skoro svim porama ovog metadiskursa. Naravno ovakav razvoj događaja nije karakteristično slovenački, isto ponašanje pisac je pronašao u svih deset zemalja koje su te godine bile primeljene u EU. Ono što najbolje ocrtava ovaj paternalistički motiv je brošura "*EU je ovde! Vodič za nove državljane unije*" na naslovnoj strani vidimo "predsednika evropske komisije u klasičnom modernom odelu sa mašnom s evropskim motivom kako raširenih ruku dočekuje devojkicu i mladića, koji mu prilaze u tradicionalnoj slovenačkoj nacionalnoj nošnji" (str. 113).

U poslednjem poglavlju Eugoizam, pisac proučava političku propagandu u Sloveniji povodom referenduma za ulazak u EU, on problem vidi u tome što je propaganda bila preoštira, a nijednog trenutka nije dovedeno u pitanje to da li Slovenci žele da uđu u EU ili ne. On postavlja pitanje "Čemu toliko ubeđivanje ubeđenih" (str. 137) ?

"Novi hegemonistički evrocentrični metadiskurs prenebregava i složenu prošlost starog kontinenta, njene potisnute epizode i neprijatne strane, istoriju podela i odbacivanja unutar nje same. Sve to nastoji pomesti pod tepih opsesivnim ponavljanjem uvek isto progresističke evrocentrične paradigme u smislu *istorijskog kontinuiteta*" (str. 145).

Autor je ovom knjigom želeo da pruži uvid kako se jedan diskurs, kreira pred očima naroda jedne države. Kao plodno tle je izabrao svoju državu Sloveniju i kao pravi čas za pisanje ovog dela je izabrao trenutak kada se konstrukcija ovog diskursa završila - kad je Slovenija ušla u EU. Nije hteo da bude glasnogovornik u doba dok se situacija još formirala, niti je hteo da bude neko ko se postavlja kritički prema integraciji Slovenije. Njegov je cilj bio, i po meni je u tome uspeo, da omogući ljudima da na njegovim primerima vide dekonstrukciju jednog pojma, u ovom slučaju evrocentričnog metadiskursa. U celoj to evrocentričnoj *EUforiji* Velikonja se izdvaja svojim odsečnim kritičkim tumačenjem Evropske uneje što svakako može samo pomoći svakome ko želi da ima sveobuhvatan uvid u taj proces. Pogotovo nama koji živimo u Srbiji ova knjiga može biti od pomoći, jer nama tek predstoji možda čak i veće konstruisanje evrocentrizma, jer se naša država značajno više segmentira po ovom pitanju nego Slovenija.

Stefan Eftimovski